เรื่องเสร็จที่ ๖๓๖/๒๕๓๔

บันทึก

เรื่อง การเปลี่ยนแปลงบุริมสิทธิในหุ้นบุริมสิทธิ (กรณีบริษัทธนาคารศรีนคร จำกัด จะเปลี่ยนแปลงบุริมสิทธิเกี่ยวกับการจ่ายเงินปันผลให้ลดลงเป็นสัดส่วนเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงมูลค่าหุ้น)

กรมทะเบียนการค้าได้มีหนังสือ ที่ พณ ๐๖๐๖/๓๕๑๒ ลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๓๔ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาความว่า ธนาคารศรีนคร จำกัด มีทุนจดทะเบียน ๑,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท แบ่งเป็นสิบล้านหุ้น มูลค่าหุ้นละ ๑๐๐ บาท หุ้นของธนาคารประกอบด้วยหุ้นสองประเภทคือ หุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ ผู้ถือหุ้นทั้งสองประเภทมีสิทธิและหน้าที่เท่าเทียมกันทุกประการ เว้นแต่สิทธิในการรับเงินปันผลดังระบุไว้ในข้อบังคับของธนาคารข้อ ๓๘ ว่า ในการจัดสรรเงินปันผล ให้หุ้นบุริมสิทธิได้รับเงินปันผลสูงกว่าหุ้นสามัญในจำนวนหุ้นละ ๓๐๐ บาทต่อปีตลอดไป ธนาคารศรีนคร จำกัด จะดำเนินการเปลี่ยนแปลงมูลค่าหุ้นทั้งสองประเภทจากเดิมมูลค่าหุ้นละ ๑๐๐ บาท เป็นมูลค่าหุ้นละ ๑๐ บาท โดยธนาคารจะเพิ่มจำนวนหุ้นให้สูงขึ้นในสัดส่วนเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อรักษาจำนวนทุนจดทะเบียนให้เท่ากับจำนวนทุนเดิม แต่ในการยื่นคำขอจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงมูลค่าหุ้นต่อกรมทะเบียนการค้า มีปัญหาว่าในส่วนของหุ้นบุริมสิทธิซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าหุ้นนั้น ธนาคารจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงบุริมสิทธิเกี่ยวกับการจ่ายเงินปันผลดังที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของธนาคารข้อ ๓๘ ในสัดส่วนเดียวกัน ได้หรือไม่ คือการที่ธนาคารเปลี่ยนแปลงมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิให้ลดลงสิบเท่านั้น ธนาคารจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงบุริมสิทธิเกี่ยวกับการจ่ายเงินปันผลให้ลดลงเป็นสัดส่วนเดียวกันได้หรือไม่กรมทะเบียนการค้าได้พิจารณาแล้วมีความเห็นเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายแรกเห็นว่ากระทำได้เพราะการเปลี่ยนแปลงมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิจากเดิม ๑๐๐ บาท เป็น ๑๐ บาท พร้อมการเปลี่ยนแปลงบุริมสิทธิเกี่ยวกับเงินปันผลให้ลดลงในสัดส่วนเดียวกันนั้น ผลรวมของมูลค่าและสภาพแห่งบุริมสิทธิที่มีอยู่แต่เดิมย่อมไม่ถูกเปลี่ยนแปลงไป จึงไม่มีผลเป็นการแก้ไขบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๔๒ ทั้งยังสอดคล้องกับภาวการณ์ทางธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถือหุ้นและผู้ลงทุนโดยทั่วไป และไม่ขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอีกด้วย ฝ่ายที่สองเห็นว่ากระทำไม่ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงบุริมสิทธิเกี่ยวกับการจ่ายเงินปันผลก็คือ การแก้ไขบุริมสิทธิตามนัยมาตรา ๑๑๔๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงบุริมสิทธิจะทำให้บุริมสิทธิลดลงเป็นสัดส่วนเดียวกันกับการลดลงของมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ และผลรวมของมูลค่าและสภาพแห่งบุริมสิทธิในหุ้นบุริมสิทธิที่มีอยู่แต่เดิมมิได้เปลี่ยนแปลงไป แต่เมื่อข้อบังคับของธนาคารกำหนดให้หุ้นบุริมสิทธิได้รับเงินปันผลสูงกว่าหุ้นสามัญในจำนวนหุ้นละ ๓๐๐ บาทต่อปี ธนาคารจึงต้องจ่ายเงินปันผลสำหรับหุ้นบุริมสิทธิสูงกว่าหุ้นสามัญเป็นจำนวนเท่านั้นเสมอ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิให้ลดลงก็ตาม ธนาคารจึงไม่อาจแก้ไขบุริมสิทธิดังที่หารือมาได้ นอกจากนี้

คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยวินิจฉัยกรณีการยกเลิกบุริมสิทธิในหุ้นบุริมสิทธิไว้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้แบ่งหุ้นออกเป็น ๒ ชนิด คือ หุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ ซึ่งเมื่อระบุเอาไว้เท่าใด เมื่อตอนก่อตั้งบริษัทก็จะต้องคงเอาไว้เท่านั้น การยกเลิกสภาพบุริมสิทธิของหุ้นบุริมสิทธิเป็นการแก้ไขบุริมสิทธิตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๔๒ ซึ่งไม่อาจกระทำได้ วิธีการเดียวที่จะกระทำได้ คือโดยวิธีการลดทุนและเพิ่มทุนเท่านั้น ซึ่งสามารถนำมาเทียบเคียงกับกรณีเช่นนี้ได้ คือ เมื่อธนาคารได้กำหนดบุริมสิทธิแก่หุ้นบุริมสิทธิไว้เท่าใด ธนาคารก็จะต้องคงเอาไว้เท่านั้น การเปลี่ยนแปลงบุริมสิทธิจึงเป็นการแก้ไขบุริมสิทธิตามนัยมาตรา ๑๑๔๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิธีการที่ธนาคารจะดำเนินการได้ก็โดยวิธีการลดทุนให้หุ้นบุริมสิทธินั้นหมดไป และเพิ่มทุนแล้วกำหนดบุริมสิทธิขึ้นใหม่ กรมทะเบียนการค้าจึงขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ความเห็นในปัญหาดังกล่าว เพื่อยึดถือเป็นแนวปฏิบัติต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๔) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวประกอบคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ (กรมทะเบียนการค้า) แล้วมีความเห็นว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้แบ่งหุ้นออกเป็นสองประเภทคือ หุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ หุ้นบุริมสิทธิเป็นหุ้นที่บริษัทออกเพื่อจูงใจให้มีผู้มาลงทุนในบริษัทโดยการให้สิทธิพิเศษบางประการเหนือหุ้นสามัญ เช่น ได้รับเงินปันผลสูงกว่าหุ้นสามัญได้รับการคืนทุนก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ หรือสิทธิพิเศษประการอื่นตามแต่ที่ประชุมตั้งบริษัทจะได้ตกลงกัน และในการออกหุ้นบุริมสิทธินั้นตามมาตรา ๑๑๐๘ (๔)[๑] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติว่า “กิจการอันจะพึงทำในที่ประชุมตั้งบริษัทนั้นคือ (๔) วางกำหนดจำนวนหุ้นบุริมสิทธิ ทั้งกำหนดสภาพและบุริมสิทธิแห่งหุ้นนั้น ๆ ว่าเป็นสถานใดเพียงใด ถ้าหากจะมีหุ้นเช่นนั้นในบริษัท” และ

---

[๑] มาตรา ๑๑๐๘ กิจการอันจะพึงทำในที่ประชุมตั้งบริษัทนั้น คือ

(๑) ทำความตกลงตั้งข้อบังคับต่าง ๆ ของบริษัท

(๒) ให้สัตยาบันแก่บรรดาสัญญาซึ่งผู้เริ่มก่อการได้ทำไว้ และค่าใช้จ่ายอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งเขาต้องออกไปในการเริ่มก่อบริษัท

(๓) วางกำหนดจำนวนเงินซึ่งจะให้แก่ผู้เริ่มก่อการ ถ้าหากมีเจตนาว่าจะให้

(๔) วางกำหนดจำนวนหุ้นบุริมสิทธิ ทั้งกำหนดสภาพและบุริมสิทธิแห่งหุ้นนั้น ๆ ว่าเป็นสถานใดเพียงใด ถ้าหากจะมีหุ้นเช่นนั้นในบริษัท

(๕) วางกำหนดจำนวนหุ้นสามัญ หรือหุ้นบุริมสิทธิซึ่งออกให้เหมือนหนึ่งว่าได้ใช้เต็มค่าแล้ว หรือได้ใช้แต่บางส่วนแล้ว เพราะใช้ให้ด้วยอย่างอื่นนอกจากตัวเงินและกำหนดว่าเพียงใดซึ่งจะถือเอาเป็นว่าได้ใช้เงินแล้ว ถ้าหากจะมีหุ้นเช่นนั้นในบริษัทให้แถลงในที่ประชุมโดยเฉพาะว่า ซึ่งจะออกหุ้นสามัญหรือหุ้นบุริมสิทธิให้เหมือนหนึ่งว่าได้ใช้เงินแล้วเช่นนั้น เพื่อแทนคุณแรงงานหรือตอบแทนทรัพย์สินอย่างใดให้พรรณนาจงชัดเจนทุกประการ

(๖) เลือกตั้งกรรมการและพนักงานสอบบัญชีอันเป็นชุดแรกของบริษัทและวางกำหนดอำนาจของคนเหล่านี้ด้วย

ตามมาตรา ๑๑๔๒[๒] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติว่า “ถ้าบริษัทได้ออกหุ้นบุริมสิทธิไปแล้วได้กำหนดไว้ว่าบุริมสิทธิจะมีแก่หุ้นนั้น ๆ เป็นอย่างไร ท่านห้ามมิให้แก้ไขอีกเลย” จะเห็นได้ว่าหุ้นบุริมสิทธิจะมีบุริมสิทธิเหนือหุ้นสามัญเพียงใดเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ลงทุนในบริษัทจะใช้เป็นข้อพิจารณาในการตัดสินใจเข้ามาลงทุน และบุริมสิทธิซึ่งได้กำหนดไว้สำหรับหุ้นบุริมสิทธินั้นเมื่อกำหนดไว้อย่างไรแล้วจะแก้ไขไม่ได้ แต่การที่บริษัทธนาคารศรีนคร จำกัด จะเปลี่ยนแปลงมูลค่าหุ้นทั้งหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิจากเดิมมูลค่าหุ้นละ ๑๐๐ บาท เป็นมูลค่าหุ้นละ ๑๐ บาท พร้อมกับปรับส่วนบุริมสิทธิเกี่ยวกับการจ่ายเงินปันผลสำหรับหุ้นบุริมสิทธิให้มีสัดส่วนเดียวกันกับมูลค่าหุ้นที่ลดลง คือจากหุ้นละ ๓๐๐ บาท เป็นหุ้นละ ๓๐ บาทนั้น มิใช่เป็นการแก้ไขบุริมสิทธิตามมาตรา ๑๑๔๒[๓] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากสิทธิประโยชน์ที่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะได้รับนั้นไม่เปลี่ยนแปลงไป คือยังคงได้รับตามสัดส่วนเดียวกันกับจำนวนทุนที่ได้ลงไป กรณีที่หารือนี้จึงสามารถกระทำได้โดยแก้ไขข้อบังคับของธนาคารข้อ ๓๘ เกี่ยวกับการจัดสรรเงินปันผลให้หุ้นบุริมสิทธิให้สอดคล้องกันได้โดยการลงมติพิเศษตามมาตรา ๑๑๔๕[๔] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

อนึ่ง คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๔) ยังมีความเห็นว่า สำหรับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๖) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหุ้นบุริมสิทธิให้เป็นหุ้นสามัญ (กรณีบริษัทโรงงานกระดาษสหไทย จำกัด) ซึ่งเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงหุ้นบุริมสิทธิให้เป็นหุ้นสามัญนั้น กระทำได้วิธีเดียวคือโดยวิธีการลดทุนและเพิ่มทุนเท่านั้น การยกเลิกสภาพบุริมสิทธิของหุ้นบุริมสิทธิและจดทะเบียนเป็นหุ้นสามัญนั้นกระทำมิได้เนื่องจากเป็นการแก้ไขบุริมสิทธิตามมาตรา ๑๑๔๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้นไม่สามารถนำมาเทียบเคียงกับกรณีตามปัญหาที่หารือได้ เนื่องจากประเด็นในการวินิจฉัยต่างกัน กล่าวคือ ประเด็นในการวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๖) มีว่า บริษัทจะเปลี่ยนแปลงหุ้นบุริมสิทธิให้เป็นหุ้นสามัญได้หรือไม่ ส่วนประเด็นตามปัญหาที่หารือนี้มีว่า เมื่อบริษัทได้ลดมูลค่าหุ้นทั้งหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิจากเดิมมูลค่าหุ้นละ ๑๐๐ บาท เป็นมูลค่าหุ้นละ ๑๐ บาท โดยมิได้เปลี่ยนสภาพหุ้นบุริมสิทธิให้เป็นหุ้นสามัญ บริษัทจะดำเนินการปรับส่วนบุริมสิทธิของหุ้นบุริมสิทธิให้มีสัดส่วนเดียวกันกับการปรับปรุงมูลค่าหุ้น ได้หรือไม่นั้นเป็นคนละกรณีกันกับเรื่องที่คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๖) ได้วินิจฉัยไว้

(นายวัฒนา รัตนวิจิตร)

---

[๒] มาตรา ๑๑๔๒ ถ้าบริษัทได้ออกหุ้นบุริมสิทธิไปแล้ว ได้กำหนดไว้ว่าบุริมสิทธิจะมีแก่หุ้นนั้น ๆ เป็นอย่างไร ท่านห้ามมิให้แก้ไขอีกเลย

[๓] โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒ ข้างต้น

[๔] มาตรา ๑๑๔๕ จำเดิมแต่ได้จดทะเบียนบริษัทแล้ว ท่านห้ามมิให้ตั้งข้อบังคับขึ้นใหม่ หรือเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงข้อบังคับหรือข้อความในหนังสือบริคณห์สนธิแต่อย่างหนึ่งอย่างใด เว้นแต่จะได้มีการลงมติพิเศษ

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ตุลาคม ๒๕๓๔